

БІБЛІОТЕКА

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ**

Кафедра економіки та фінансів

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ
ЗА ОСВІТНІМ СТУПЕНЕМ «МАГІСТР»
для студентів спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
денної та заочної форм навчання**

Тернопіль-2017

Методичні рекомендації до написання дипломної роботи за освітнім ступенем «магістр» для студентів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» денної та заочної форм навчання/ О.В. Панухник, С.Є. Хрупович, Н.С. Тимошик, І.Г. Химич. – Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя, 2017. – 53 с.

У методичних рекомендаціях наведено загальні вимоги до організації процесу підготовки, виконання, оформлення та захисту дипломних робіт освітнього ступеня «магістр» на підставі Закону України «Про вищу освіту», інструкцій Міністерства освіти і науки України, Положення про організацію навчального процесу в ТНТУ імені Івана Пулюя

Укладачі: Панухник Олена Віталіївна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та фінансів ТНТУ імені Івана Пулюя

Хрупович Світлана Євгенівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та фінансів ТНТУ імені Івана Пулюя

Тимошик Наталія Степанівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та фінансів ТНТУ імені Івана Пулюя

Химич Ірина Григорівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансів ТНТУ імені Івана Пулюя

Рецензенти: Кудлак Віталій Ярославович, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансів ТНТУ імені Івана Пулюя

Мариненко Наталія Юріївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансів ТНТУ імені Івана Пулюя

Методичні рекомендації розглянуто та затверджено на засіданні кафедри економіки та фінансів
Протокол № 10 від 1 лютого 2017 р.

Схвалено на засіданні науково-методичної комісії факультету економіки та менеджменту
Протокол № 6 від 14 лютого 2017 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Загальні вимоги та завдання дипломної роботи за освітнім ступенем «магістр».....	5
2. Організація виконання дипломної роботи.....	6
3. Вибір, обґрунтування теми і складання плану дипломної роботи.....	7
4. Методичні рекомендації до побудови структури дипломної роботи.....	9
4.1 Вимоги до структури.....	9
4.2 Загальні вимоги до оформлення дипломної роботи.....	15
4.3 Правила подання ілюстрацій, таблиць та формул.....	17
4.4 Загальні правила цитування та посилання на використані джерела	19
4.5 Оформлення списку використаних джерел	20
4.6 Правила оформлення додатків	20
5. Загальні вимоги до автореферату	21
6. Підготовка відгуку та рецензії	24
7. Підготовка до захисту та організація захисту дипломної роботи.....	25
8. Критерії оцінювання дипломної роботи.....	26
Додатки	27

ВСТУП

Дипломна робота освітнього ступеня підготовки «магістр» – це кваліфікаційна робота наукового змісту, що повинна відповідати сучасному рівню розвитку науки, потребам національної економіки, а її тема має бути актуальною. Дипломна робота – перший шабель до науково-дослідної та науково-педагогічної діяльності, що веде до вступу в аспірантуру і підготовки кандидатської дисертації. Освітній рівень магістра – це не вчений ступінь, а рівень академічної підготовки, який свідчить про наявність у випускника вищої школи вмінь і навичок, властивих початківцю-науковцю.

Виконання дипломної роботи є формою державного контролю здобутих студентом знань і вмінь відповідно до затвердженої Міністерством освіти і науки України освітньо-професійної програми і освітньо-кваліфікаційної характеристики.

Дипломна робота є завершальним етапом навчання за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» і підводить підсумки навчального процесу в плані спеціальної і професійної підготовки.

У плані спеціальної підготовки дипломне дослідження покликане показати, як студент опанував комплекс дисциплін навчального плану. У плані професійної підготовки випускна робота повинна продемонструвати вміння здійснювати дослідження й приймати обґрунтовані фінансові рішення в конкретних умовах роботи підприємства, установи чи організації. Разом з тим виявляється відповідність здобутої освіти професійно-кваліфікаційній характеристиці та паспорту спеціальності.

Методичні вказівки мають на меті надати допомогу студентам при виконанні дипломних робіт. Вони формулюють єдині вимоги до вибору теми, послідовності етапів виконання, змісту окремих розділів, оформлення роботи, визначають порядок захисту і критерії оцінювання.

У даній методичній розробці враховані сучасні вимоги до підготовки фахівців, узагальнено досвід керівництва дипломними роботами в ТНТУ ім. І. Пулюя, а також прогресивні доробки вітчизняних і закордонних вищих навчальних закладів.

//

1. Загальні вимоги та завдання дипломної роботи за освітнім ступенем «магістр»

Дипломна робота – це самостійне теоретико-прикладне дослідження, що виконується студентом на завершальному етапі здобуття повної вищої освіти за освітнім ступенем «магістр».

Дипломна робота є кваліфікаційною роботою, на підставі захисту якої державна екзаменаційна комісія визначає рівень теоретичної і практичної підготовки випускника, його здатність до самостійної роботи за фахом, і приймає рішення про присвоєння кваліфікації «магістр з фінансів, банківської справи та страхування».

Метою підготовки дипломної роботи за освітнім ступенем «магістр» є закріплення та демонстрація сформованих впродовж навчання навичок застосування методів наукових досліджень, проведення науково-дослідної роботи, професійних компетенцій. Це досягається шляхом застосування студентом в процесі підготовки дипломної роботи професійних знань, а також за рахунок вміння розглядати актуальність наукового дослідження з обраної проблеми.

Нижче наведено перелік узагальнених професійних завдань для фахівців магістерського рівня підготовки, який може бути конкретизований у відповідності до особливостей спеціальностей. Професійні завдання можуть стосуватися аналізу соціально-економічних процесів на макро- і мікрорівні, обґрунтування рекомендацій практичного характеру, розробки консультативних проектів розвитку певних процесів, заходів по підвищенню ефективності функціонування освітнього рівня підрозділів, організацій тощо.

Дипломна робота за освітнім ступенем «магістр» являє собою індивідуальне за характером наукове дослідження актуальних питань теорії і практики фінансово-економічних відносин з обов'язковим відпрацюванням практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності фінансової діяльності підприємства, фінансової організації чи їх підрозділів.

Виконання дипломної роботи за освітнім ступенем «магістр» має за мету:

- систематизацію і поглиблення теоретичних та практичних знань за відповідним напрямом вищої освіти та формування умінь із застосування цих знань під час вирішення конкретних наукових і практичних завдань;
- закріплення вміння самостійно проводити дослідну роботу та оволодіння методикою теоретичних, експериментальних і науково-практичних досліджень, що використовуються під час виконання роботи;
- набуття досвіду аналізу результатів досліджень, формулювання нових висновків і положень та їх прилюдного захисту.

У процесі виконання дипломної роботи студенти вдосконалюють і розвивають такі вміння:

- самостійно формулювати проблему дослідження;
- визначати мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження;
- здійснювати пошук і підбір необхідної наукової інформації;
- аналізувати реальні факти і події, пов'язані з діяльністю підприємств та організацій;

- логічно і аргументовано висловлювати свої думки, пропозиції та робити висновки;
- правильно оформляти науково-довідковий матеріал;
- публічно захищати підготовлену роботу (робити наукові повідомлення, відповідати на запитання, захищати свою точку зору).

Виконання дипломної роботи спрямоване на формування у магістрів творчих здібностей передбачати можливі проблеми фінансового ринку та його економічних агентів, проведення наукових пошуків, розроблення напрямів їх вирішення.

Дипломна робота за освітнім ступенем «магістр» за своїм призначенням та змістом є науково-дослідною роботою, спрямованою на розв'язання актуальної проблеми окремої галузі економічної науки чи господарської практики. Процес дослідження та розв'язання такого роду проблем передбачає використання знань широкого кола економічних, соціальних, математичних, природничих наук, філософії, психології та інше. Комплексність наукової проблеми обумовлює необхідність міждисциплінарного підходу до аналізу, дослідження та розв'язання процесів наукової й господарської взаємодії. При цьому магістр, який реалізує функцію наукового дослідника, самостійно визначає, які розділи знань окремих наук йому потрібні для формування власної методики наукових пошуків та розв'язання конкретної науково-практичної проблеми.

Дипломна робота за освітнім рівнем «магістр» повинна відповідати таким вимогам:

- творчий підхід до виконання дослідження;
- логічна структура;
- взаємозв'язок теоретичних питань із напрямками вдосконалення практичної фінансово-економічної діяльності суб'єктів господарювання.

2. Організація виконання дипломної роботи

Тема дипломної роботи вибирається студентом самостійно з переліку тем, рекомендованих кафедрою. Тематика дипломних робіт складена і затверджена кафедрою економіки та фінансів (Додаток А). Вона охоплює широке коло питань з актуальних проблем розвитку фінансової системи України і відповідає змісту та вимогам освітнього ступеня «магістр».

Кафедра призначає керівника дипломної роботи виключно з числа професорів і доцентів. Закріплення наукових керівників затверджується на засіданні кафедри.

Науковий керівник допомагає студентові скласти план, складає календарний графік виконання дипломної роботи, рекомендує потрібну літературу, довідникові і статистичні матеріали та інші джерела за темою. До обов'язків наукового керівника також належать передбачені розкладом консультації, оцінювання змісту дипломної роботи, надання наукової і методичної допомоги, внесення необхідних коректив, здійснення систематичного контролю за виконанням роботи.

Кафедра контролює хід виконання дипломної роботи через проведення кафедральних перевірок, на яких встановлюється готовність роботи у відсотках. За вчасність виконання роботи та її розділів відповідає студент.

Процес виконання, оформлення й підготовки до захисту дипломної роботи складається з наступних етапів:

- вибір теми дипломної роботи, визначення її мети, предмета та об'єкта дослідження;
- попередній підбір і вивчення спеціальної економічної літератури, статистичних даних, законодавчих, нормативних та інструктивних матеріалів;
- складання плану дипломної роботи, а також календарного графіку її виконання;
- теоретичне обґрунтування предмета дослідження з позицій макро- і мікроекономіки та сучасних фінансових теорій;
- вивчення об'єкта дослідження, збір, аналіз фінансової звітності та спеціальної статистичної інформації;
- визначення факторів та оцінка їх впливу на фінансовий стан об'єкта дослідження;
- виконання, оформлення і подання роботи на кафедру;
- підготовка ілюстративного матеріалу, доповіді до захисту та автореферату дипломної роботи.

Після написання дипломної роботи студент оформляє її відповідно до вимог нормоконтролю та реєструє на кафедрі. Дипломна робота проходить перевірку на плагіат за допомогою програмно-технічних засобів з визначенням унікальності роботи (до захисту допускаються роботи з унікальністю не менше 75 % від загального тексту). На виконану дипломну роботу науковий керівник готує відгук. Зареєстрована і затверджена дипломна робота направляється на зовнішнє рецензування. На підставі відгуку наукового керівника та зовнішньої рецензії кафедра допускає дипломну роботу до захисту на засіданні Екзаменаційної комісії.

3. Вибір, обґрунтування теми і складання плану дипломної роботи

Вибір теми дипломної роботи має проводитися з урахуванням наукових інтересів студента, проблематики, яку він вирішував у процесі виконання наукових досліджень за планами наукової роботи студентів та при виконанні курсових робіт. Обрана тема дипломної роботи може бути пов'язана із замовленням конкретного підприємства або фінансової установи.

Тема дипломної роботи повинна бути актуальною, враховувати стан і тенденції розвитку підприємництва в Україні, відображати чинну практику та відповідати завданням і вимогам щодо підвищення ефективності діяльності у фінансовому секторі економіки, на ринку фінансових послуг, фінансової діяльності підприємств, банківських і страхових установ, податкових служб, роботи органів державного управління економічними процесами.

Після вибору та узгодження з науковим керівником теми дипломної роботи студент подає заяву на ім'я завідувача кафедри для затвердження теми та разом із науковим керівником складає завдання на виконання дипломної роботи, представляє його на кафедрі.

Наступним етапом є складання плану дипломної роботи.

План дипломної роботи за освітнім ступенем «магістр» має розкривати її мету та основні завдання. Необхідно враховувати, що зміст плану дипломної роботи безпосередньо пов'язаний із станом попереднього вивчення літературних джерел,

системного включення необхідних для дослідження даних, методики здійснюваної роботи, та має будуватися на логічній послідовності розкриття сутності завдання.

При підборі літератури необхідно звертати особливу увагу на матеріали наукових конференцій та наукові журнали. До таких можна віднести:

- електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»;
- науковий журнал «Економічний часопис-XXI»
- науковий журнал «Галицький економічний вісник»;
- науковий журнал «Актуальні проблеми економіки»;
- науковий журнал «Економічний форум» та ін.

Пошук потрібної інформації повинен носити виключно цільовий характер, тобто сприяти якісному вирішенню проблемних питань дипломної роботи.

При вивченні загальнотеоретичної літератури слід враховувати, що в сучасних умовах трансформації економіки до розвинутих ринкових відносин відбувається інтенсивне ламання традицій, тенденцій, у зв'язку з чим виникають принципово нові проблеми. Для пояснення і розв'язання таких проблем різними науковими школами пропонується значне число економічних концепцій. При цьому кожна з концепцій пропонує свої твердження і в рамках власних наукових поглядів визначає шляхи розв'язання проблем. Одні й ті ж економічні явища та проблеми можуть мати різну інтерпретацію, неоднакові висновки, різні, а інколи протилежні рекомендації відносно шляхів розв'язання проблемних питань. Студент має критично оцінювати різноманітні погляди на шляхи розв'язання проблемного стану, обґрунтовувати власну позицію, яка буде реалізована в дипломній роботі і, відповідно, стане предметом захисту на засіданні Державної екзаменаційної комісії.

Вивчаючи літературу, не слід намагатися тільки запозичити матеріал. Паралельно студент має обдумати знайдену інформацію. Цей процес повинен тривати протягом усієї роботи над темою, тоді власні думки, які виникли в ході знайомства із чужими працями, стануть основою для отримання нового знання. Звичайно використовується не вся інформація, що міститься у певному джерелі, а тільки та, яка безпосередньо стосується теми роботи і тому найбільш цінна і корисна. Отже, критерієм оцінювання вивченого є можливість його практичного використання в дипломній роботі.

Виконання дипломної роботи за освітнім ступенем «магістр» проходить за такими основними елементами:

I. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Розділи основної частини дипломної роботи можна викласти в такій логічній послідовності:

1. Методологічні положення та теоретичні напрями дослідження фінансових категорій і явищ

- 1.1. Сутність та визначення основних категорій
- 1.2. Класифікація та систематизація
- 1.3. Створення логічної схеми дослідження

2. Дослідження проблеми за обраними методиками

- 2.1. Аналіз стану досліджуваного об'єкта
- 2.2. Визначення впливу факторів на стан об'єкта дослідження
- 2.3. Виявлення недоліків та резервів поліпшення результативного показника

3. Розробка напрямів удосконалення та пропозиції щодо об'єкта дослідження

3.1. Розробка та обґрунтування напрямів удосконалення об'єкта дослідження

3.2. Формування напрямів втілення розроблених пропозицій

II. СПЕЦІАЛЬНА ЧАСТИНА

Спеціальна частина дипломної роботи повинна містити аналізування середовища підприємства, а також статистичну інформацію діяльності ринку щодо обраної теми.

4. Аналіз ефективності діяльності досліджуваного об'єкта на макрорівні

4.1 Аналіз динаміки та макроекономічних тенденцій прибутків та ефективності діяльності

4.2. Аналіз конкурентного середовища

4.3. Аналіз прибутковості товарів (послуг), суб'єктів господарської діяльності, ринків

III. ОБґРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ (ОБґРУНТУВАННЯ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ, ЩО ДАСТЬ ЗМОГУ ВИЗНАЧИТИ ЕКОНОМІЧНУ ЕФЕКТИВНІСТЬ ОБ'ЄКТА ДОСЛІДЖЕННЯ)

У даному розділі доцільно аргументувати пропозиції за допомогою аналітичних розрахунків та моделювання.

IV. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ:

- охорона праці;
- безпека в надзвичайних ситуаціях.

4. Методичні рекомендації до побудови структури дипломної роботи

4.1 Вимоги до структури

Обсяг дипломної роботи – 100-120 сторінок.

За структурою дипломна робота має містити такі складові:

- титульний аркуш;
- індивідуальне завдання;
- анотація на двох мовах (українською та англійською);
- зміст;
- вступ;
- перший (теоретичний) розділ;
- висновки до першого розділу;
- другий (аналітичний) розділ;
- висновки до другого розділу;
- третій (проектно-рекомендаційний) розділ;
- висновки до третього розділу;
- четвертий (спеціальний) розділ
- висновки до четвертого розділу;
- п'ятий розділ (обґрунтування економічної ефективності);
- висновки до п'ятого розділу;
- шостий розділ (охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях);
- висновки до шостого розділу;

- висновки і пропозиції;
- список використаних джерел
- додатки.

Титульний аркуш дипломної роботи містить: найменування міністерства – Міністерство освіти і науки України; найменування вищого навчального закладу та кафедри, де виконана дипломна робота; тема дипломної роботи; шифр і найменування спеціальності; прізвище, ім'я, по-батькові автора; науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по-батькові наукового керівника та консультанта (за необхідності); графа допуску до захисту завідувачем кафедри; місто, рік (див. Додаток Б).

Індивідуальне завдання виконується на спеціальному бланку (див. Додаток В), в якому зазначається тема дипломної роботи, прізвище, ім'я, по-батькові студента, календарний графік виконання роботи, короткий опис роботи.

Анотація – це коротка характеристика рукописного тексту дипломної роботи, яка наводиться державною та англійською мовами відповідно до встановленого зразка (Додаток Г). В анотації мають бути стисло представлені основні результати дослідження та практичне значення. У ній зазначаються найважливіші питання роботи і викладається її зміст. Анотація допомагає під час добору й вивчення літератури з будь-якого питання, скорочує час на ознайомлення із змістом дипломної роботи.

В анотації також вказуються: прізвище та ініціали студента; тема дипломної роботи; спеціальність (шифр і назва); найменування вищого навчального закладу; місто, рік.

Обсяг анотації становить не більше 1 сторінки друкованого тексту. Наприкінці анотації наводяться ключові слова відповідною мовою. Сукупність ключових слів повинна відповідати основному змісту наукової праці, відображати тематику дослідження і забезпечувати тематичний пошук роботи. Кількість ключових слів становить від п'яти до п'ятнадцяти. Ключові слова подають у називному відмінку, друкують в рядок через кому.

Вступ розкриває сутність і стан наукової проблеми (завдання) та її значущість, підстави і вихідні дані для розробки теми, обґрунтування необхідності проведення дослідження. Далі у вступі подають загальну характеристику дипломної роботи у наступній послідовності:

1. Актуальність теми. На основі критичного аналізу відомих шляхів вирішення проблеми чітко і аргументовано обґрунтовують актуальність та доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки чи виробництва, державного управління тощо.

2. Мета і завдання дослідження. Формулюють мету роботи і завдання, які необхідно вирішити для її досягнення. Не слід формулювати мету як «Дослідження..», «Вивчення..», «Аналіз..», тому що ці слова вказують на засіб досягнення, а не на неї саму. Мета роботи тісно переплітається з назвою дипломної роботи і повинна чітко вказувати, що саме вирішується в дипломній роботі.

3. Об'єкт дослідження. Вказується процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення.

4. Предмет дослідження. Міститься в межах об'єкта і конкретизує, що саме в об'єкті буде вивчатись. Саме на нього спрямована основна увага автора дипломної

роботи, оскільки предмет дослідження визначає тему роботи, що зазначається на титульному аркуші як її назва.

5. **Методи дослідження.** Подають перелік використаних методів дослідження. Перераховувати їх треба у відповідності до змісту роботи, коротко відзначаючи, що саме досліджувалось тим чи іншим методом.

6. **Інформаційна база дослідження.** Інформаційною базою дослідження слугують законодавчі та нормативні акти, що регламентують функціонування підприємств різних форм господарювання, теоретичні та методологічні розробки вітчизняних і закордонних учених, статистичні та аналітичні матеріали Державного комітету статистики України, Науково-технічного комплексу статистичних досліджень.

7. **Наукова новизна одержаних результатів.** Коротко викладають нові наукові положення (рішення), запропоновані автором особисто. Необхідно показати відмінність отриманих результатів від відомих раніше, описати ступінь новизни (уперше отримано, удосконалено, дістало подальший розвиток).

8. **Практичне значення отриманих результатів.** Висвітлюють результати практичного застосування отриманих результатів або рекомендацій щодо їх використання. Необхідно коротко повідомити про впровадження результатів досліджень, назвавши організації, в яких здійснена реалізація, форми реалізації та реквізити відповідних документів. Звичайно впровадження оформлюється актом або довідкою.

9. **Структура дипломної роботи.** Наводиться перелік розділів та їх короткий зміст.

Основна частина дипломної роботи складається з трьох розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів. Кожен розділ починається з нової сторінки.

Перший розділ дипломної роботи є теоретичним і повинен містити огляд літератури за темою і вибір напрямків досліджень, а також виклад загальної методики і основних методів досліджень, а також аналіз нормативно-законодавчої бази.

У даному розділі студент повинен показати свої науково-дослідницькі компетенції. Від нього вимагається розкрити сучасний стан наукової думки в галузі проблем економіки і фінансів за темою дослідження, проаналізувати різні теорії та погляди, зробити критичний огляд відповідних наукових джерел, в тому числі зарубіжних, висловити й обґрунтувати своє ставлення, навести власний аналіз основних категорій і понять, сформулювати проблемні питання.

Важливе значення у цьому розділі має обґрунтування вибору методики аналізу досліджуваних проблем, яка буде застосована в аналітичному розділі дипломної роботи. Особливу увагу слід звернути на:

- якість і глибину теоретико-методологічного аналізу проблеми;
- наявність та якість критичного огляду літературних джерел;
- наявність наукової полеміки;
- етику цитування (посилання на використані джерела, у тому числі інтернет-джерела);
- самостійність суджень і викладу матеріалу (наявність формулювання власної думки студента).

У структурному плані теоретичний розділ дипломної роботи може бути поділений на 3 взаємопов'язаних підрозділи. Загальний обсяг цього розділу має бути в межах 20-30 сторінок.

Другий розділ носить аналітико-дослідницький характер і складається з 3-х пунктів. В ньому доцільно навести загальну характеристику діяльності підприємства, зокрема розрахунок загальних показників, що характеризують ефективність діяльності підприємства. Потрібно також проаналізувати як змінювалися показники об'єкта дослідження впродовж п'яти років. Здійснити аналізування показників ефективності використання об'єкта дослідження відповідно до обраної теми із зазначенням причини зміни показників і окремих компонентів та факторів, які на це вплинули (див. Додаток Д).

Розділ має бути максимально насиченим фактичною інформацією, що відображають відповідні результати діяльності організації за останні 5 років.

Джерелом інформації є фактичні показники діяльності суб'єкта господарської діяльності, статистична, фінансова, податкова та управлінська звітність, накази, розпорядження, первинні матеріали стосовно окремих бізнес-процесів, результати спостережень, опитувань і обстежень та інших методів збирання первинної інформації.

У роботі над аналітичним розділом студент має проявити й використати свої аналітично-контрольні компетенції. Він повинен ґрунтовно проаналізувати фактичний стан досліджуваної проблеми виключно на матеріалах обраної організації (бази практики). При цьому відповідальність за достовірність даних у роботі покладається на студента.

Слід чітко розмежувати джерела походження використаної, під час аналізу, інформації: яка з неї була запозичена з літератури, та одержана з документів організації, а яка здобута шляхом власних спостережень, експериментів, розрахунків, соціологічних опитувань тощо. Розділ завершується оцінкою одержаних результатів.

У даному розділі особливу увагу слід приділити переконливості узагальнень і висновків з аналізу, виявлення проблем та недоліків у діяльності організації відповідно до теми дипломної роботи. Загальний обсяг цього розділу має бути в межах 20-30 сторінок.

Третій розділ передбачає на базі основних теоретичних положень, методичних підходів, методичного інструментарію, що викладені у першому розділі, а також з врахуванням результатів аналізу, проведеного у другому і третьому розділах роботи, викласти пропозиції щодо перспектив розвитку та вдосконалення діяльності обраного об'єкта дослідження (об'єкта у цілому або його освітнього окремих структурних одиниць). Такі пропозиції мають бути обґрунтованими, базуватись на відповідних прогностичних розрахунках і мати реалістичний характер.

Необхідно акцентувати увагу на таких питаннях, як логічності зв'язку заходів, що пропонуються для вирішення проблеми, із проведеним аналізом статистичних і фактичних матеріалів, що характеризують діяльність організації. Загальний обсяг цього розділу має бути в межах 20-30 сторінок.

У спеціальній частині (четвертий розділ), насамперед, слід охарактеризувати галузь, до якої належить досліджуване підприємство (організація, установа).

Необхідно вказати на особливості економічного середовища, що впливає на фінансові відносини, які виникають у процесі фінансового-господарської діяльності базового підприємства.

Макросередовище створює загальні умови перебування організації в зовнішньому середовищі і формує її довгострокову прибутковість. Фактори, віднесені до макросередовища, практично не підконтрольні з боку фірми. Вони діють на всі організації і не характеризуються будь-якими специфічними особливостями стосовно окремо взятого об'єкта дослідження. Але, разом з тим, вплив макросередовища на різні організації різний, що визначається сферою діяльності, територіальним розташуванням, розмірами, потенціалом організації тощо. Приступаючи до аналізу факторів зовнішнього середовища, слід враховувати загальні характеристики середовища, до яких відносять: взаємозв'язок факторів – це рівень сили, з яким зміна одного з факторів впливає на інші фактори; складність – кількість і різноманітність факторів, що значно впливають на організацію; рухливість – відносна швидкість зміни середовища"; невизначеність – відносна кількість інформації про середовище і впевненість у її точності.

Фактори зовнішнього середовища дуже різноманітні, необхідно вибрати, що безпосередньо стосуються господарської діяльності досліджуваного об'єкта. Наприклад реальне споживання домогосподарств, реальні валові інвестиції, рівень інфляції, кредитні ресурси, рівень зайнятості тощо.

Доцільним буде оцінити теперішній стан перелічених факторів та спрогнозувати їх величини в майбутньому. При цьому можливо використати такі методи дослідження, як. прогнозування, моделювання та експертні методи.

Таким чином, підприємство, розробляючи власну стратегію діяльності, має обов'язково врахувати вплив вищезазначених змін у макросередовищі та розробити реакцію на їх раптові коливання.

Аналіз ринку здійснюється з метою дослідити стан конкурентного середовища на певному товарному ринку, оцінити його й визначити можливості (умови) щодо обмеження або ослаблення конкуренції на ньому.

Для оцінки стану конкуренції на товарному ринку обов'язково визначають такі показники:

1. Товарні межі ринку.
2. Суб'єкти ринку.
3. Територіальні (географічні) межі ринку.
4. Часові межі ринку.
5. Обсяг ринку товару.
6. Частка суб'єкта господарювання на ринку.
7. Рівень ринкової концентрації.
8. Бар'єри вступу на ринок.
9. Відкритість ринку для міжрегіональної та міжнародної конкуренції.
10. Визначення ринкової влади.

11. Стан конкурентного середовища на ринку, потенціал його розвитку та висновки щодо доцільності запровадження заходів, спрямованих на розвиток конкуренції.

Враховуючи результати аналізу, можна зробити висновок щодо стану конкуренції на ринку і відповідно до цього прийняти рішення про застосування тих чи інших заходів щодо захисту чи розвитку конкуренції.

Для аналізу ринку можуть використовуватися такі джерела інформації:

- офіційна державна статистика – про економічні, соціальні, демографічні процеси, явища, стан ринку і вплив на нього окремих факторів;
- відомча статистика – про стан, розвиток і результати діяльності конкретних міністерств, відомств, підвідомчих підприємств та організацій стосовно поставок, задоволення заявок і замовлень щодо потреб ринку;
- дані вибірових обстежень і опитувань населення або інших покупців (фізичних та юридичних осіб) про ситуацію на ринку – сукупність відповідей респондентів на певне коло питань, зокрема думки покупців про асортимент і якість товарів, оцінки намірів та мотивів поведінки покупців, їх уподобань, побажань і вимог до споживчих якостей товарів та їх взаємозамінності, характеристики використання товару;
- дані про виробничі плани підприємців-учасників ринку;
- дані відомчих і незалежних дослідних та інформаційних центрів про стан, структуру та обсяг товарних ринків, участь у товарообігу окремих виробників та покупців.

У ході аналізу ринку, зокрема, використовують інформацію про стан і поповнення товарного асортименту, товарних запасів, виконання заявок і замовлень промисловості, виробничі програми підприємств, проведення оптових ярмарків, товарообіг та його товарне забезпечення, ефективність рекламної діяльності з формування попиту потенційних покупців нових товарів тощо.

Суб'єктами ринку є всі продавці, які функціонують на даному товарному ринку, та всі покупці, що придбавають товар у конкретного покупця. Можливих продавців і покупців (потенційних конкурентів) на досліджуваному товарному ринку, тобто суб'єктів господарювання, фізичних осіб, які мають можливість або намір увійти на цей ринок, встановлюють, ураховуючи такі обставини. Загальний обсяг цього розділу має бути в межах 10-15 сторінок.

Обґрунтування економічної ефективності (п'ятий розділ) повинен містити розрахунок економічної ефективності прийнятих рішень.

Однією з ознак високої якості дипломної роботи є застосування економіко-математичних методів і програмних продуктів як під час аналізу, так і при обґрунтуванні запропонованих заходів.

Широке використання математичних методів в економіці є важливим напрямом вдосконалення економічного аналізу, а також підвищує ефективність аналізу діяльності підприємств, їхніх підрозділів та банківських установ.

За допомогою моделювання досягається вироблення і обґрунтування варіантів управлінських рішень. Методом моделювання описуються структура об'єкта (статична модель), процес його функціонування і розвитку (динамічна модель). У моделі відтворюються властивості, зв'язки, тенденції досліджуваних систем і процесів, що дає змогу оцінити їх стан, зробити прогноз, прийняти обґрунтоване рішення. Форми моделювання різноманітні і залежать від видів структурних моделей та сфери застосування.

Підготовка цього розділу дипломної роботи вимагає від студента найбільших творчих зусиль. Саме тут він має застосовувати і довести свої прогностичні та інноваційно-проектні компетенції. Загальний обсяг цього розділу має бути в межах 15-20 сторінок.

Охорона праці – частина дипломної роботи, в якій аналізуються умови праці, виявлені причини травматизму та захворюваності, можливі небезпечні й шкідливі фактори, які присутні на об'єкті дослідження. Крім цього, в розділі представляються інженерні рішення, що забезпечують охорону праці. Розділ повинен містити конкретний матеріал без загальних теоретичних положень, відомих правил і інструкцій. При вирішенні конструктивних і технологічних питань необхідно використовувати новітню нормативну, довідкову і наукову літературу з охорони праці.

Розділ «Охорона праці» повинен бути органічно пов'язаним із темою дослідження. Підсумком виконання розділу є аналіз організації служби охорони праці, стану виробничого травматизму і захворюваності, виявлення й аналіз основних можливих небезпечних і шкідливих виробничих факторів, стану умов праці та пожежної безпеки, заходів з поліпшення умов праці та їх соціальної й економічної ефективності. Загальний обсяг цього розділу не повинен перевищувати 5 сторінок.

Безпека у надзвичайних ситуаціях виконується відповідно до вказівок консультанта з безпеки у надзвичайних ситуаціях, зокрема викладаються основні принципи державної політики у даній сфері, обґрунтовується доцільність розробки питань безпеки життєдіяльності у надзвичайних ситуаціях як з економічної, так і соціальної ефективності. Загальний обсяг цього розділу не повинен перевищувати 5-6 сторінок.

У загальних висновках викладають найважливіші наукові та практичні результати дипломної роботи з формулюванням розв'язаної наукової проблеми (завдання) та зазначення вагомості для науки і практики. Далі подають висновки і рекомендації щодо наукового і практичного використання здобутих результатів.

Список використаних джерел готують у відповідності з вищенаведеними вимогами. У разі потреби до додатків можна включити допоміжний матеріал: проміжні формули і розрахунки; таблиці допоміжних цифрових даних; інструкції і методики, опис алгоритмів і програм вирішення завдань на ПК; ілюстрації допоміжного характеру.

4.2 Загальні вимоги до оформлення дипломної роботи

Оформлення дипломної роботи – це водночас із викладом його змісту дуже важливий процес, якого необхідно суворо дотримуватись.

Дипломну роботу подають у вигляді спеціально підготовленого рукопису в твердій обкладинці.

Виконують роботу на комп'ютері з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм) з використанням шрифтів Текстовий редактор Word, Times New Roman 14 пт через 1,5 інтервали.

Текст роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – не менше 30 мм, праве – не менше 10-15 мм, верхнє – не менше 20 мм, нижнє – не менше 20 мм. Обсяг дипломної роботи становить 100-120 сторінок.

Текст основної частини роботи поділяють на розділи, підрозділи, пункти та підпункти.

Заголовки структурних частин роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів – маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розрядці в підбір до тексту. В кінці таким чином надрукованого заголовка ставиться крапка.

Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом повинна дорівнювати 1 інтервалу.

Кожен розділ дипломної роботи починають з нової сторінки.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

Першою сторінкою дипломної роботи є титульний аркуш (див. Додаток Б), який включають до загальної нумерації сторінок, не проставляючи його номера. Заповнений бланк завдання не включають у загальну нумерацію сторінок. У свою чергу, сторінки анотації також включають до загальної нумерації без проставлення їхніх номерів. Починаючи із змісту дипломної роботи, вказуємо номери сторінок арабськими цифрами 12 пт праворуч у верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Такі структурні частини роботи, як зміст, перелік умовних позначень, вступ, висновки, список використаних джерел не мають порядкового номера. Звертаємо увагу на те, що всі аркуші, на яких розміщені згадані структурні частини роботи, нумерують звичайним чином. Не нумерують лише їх заголовки, тобто не можна друкувати: «1. ВСТУП» або «Розділ 6. ВИСНОВКИ». Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка друкують заголовки розділу.

Приклад:

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ДО УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1 Сутність та особливості системно-орієнтованого управління витратами на підприємстві

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу крапка не ставиться, наприклад: «2.3» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Примітки до тексту і таблиць, в яких вказують довідкові і пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки. Якщо приміток на одному аркуші декілька, то після слова «Примітки» ставлять номер, наприклад:

Примітка 1. _____
Примітка 2. _____

Якщо є одна примітка, то її не нумерують і після слова «Примітка» ставлять крапку.

Всі помилки і описки потрібно виправити. Кількість виправлень повинна бути мінімальною: на одній сторінці не більше двох виправлень від руки чорним чорнилом.

Дипломні роботи можуть містити велику кількість перерахувань (переліків), які складаються як із закінчених, так і незакінчених фраз. Незакінчені фрази пишуться з маленьких літер і позначаються арабськими цифрами або маленькими літерами із напівкруглою дужкою, що закривається. Допускається два варіанти оформлення таких фраз.

Перший варіант: перерахування складаються з окремих слів (або невеликих фраз без розділових знаків всередині), які пишуть в підбор з іншим текстом і відокремлюють один від одного комою. Наприклад:

Структурно фінансовий менеджмент включає в себе такі елементи: 1) система прийняття управлінських рішень, 2) планування використання короткострокових і довгострокових фінансових ресурсів, 3) аналіз фінансового ризику, 4) прийняття і виконання рішення, 5) контроль за виконанням рішення.

Другий варіант: перерахування складаються із розгорнутих фраз із власними розділовими знаками. Тут частини перерахування найчастіше пишуться з нового рядка і відокремлюють один від одного крапкою з комою. Наприклад:

Функції фінансового менеджменту поділяють на дві основні групи:

*1) функції фінансового менеджменту як підсистеми, що управляється;
2) функції фінансового менеджменту як підсистеми управління банківською установою.*

Коли частини перерахування складаються із закінчених фраз, вони пишуться із абзацними відступами, починаються з великих літер і відокремлюють один від одного крапкою. Наприклад:

Основні напрями діяльності фінансових менеджерів:

*1. Аналіз і планування майнового та фінансового стану підприємства.
2. Забезпечення підприємства фінансовими ресурсами (управління джерелами ресурсів).
3. Розподіл фінансових ресурсів (інвестиційна політика та управління активами).*

Текст усіх елементів перерахування граматично підпорядковується головній ввідній фразі, котра передує перерахуванню. Основну ввідну фразу не можна переривати на прийменниках або сполучниках (на, із, від, те, що, як і т. ін.).

4.3. Правила подання ілюстрацій, таблиць та формул

Ілюстрації (рисунок, креслення, схеми, графіки) і таблиці слід подавати в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації позначають словом «Рисунок» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках.

Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка.

Наприклад: Рисунок 1.2 (другий рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якщо в роботі подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами.

Приклад:

Рисунок 1.3 Характеристика суб'єктів фінансового аналізу

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. Над таблицею ліворуч (включаючи абзацний відступ) відповідно до формату тексту розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад:

Таблиця 2.6

Показники операційного аналізу за 2012-2016 роки

Показник	Роки					Середнє значення
	2012	2013	2014	2015	2016	
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	...	...	...	...	...	...
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	...	...	...	...	...	...
...	...	...	...	...	...	...

При перенесенні частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово «Таблиця» і номер її вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова «Продовження табл.» і вказують номер таблиці, наприклад: «Продовження таблиці 1.2».

Формули в роботі (якщо їх більше однієї) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери пишуть біля правого берега аркуша в одному рядку з відповідною формулою в круглих дужках, наприклад:

$$K_B = \frac{ЧП+А}{ДЗ+ПЗ} \quad (5.1),$$

де

K_B – коефіцієнт Бівера;

ЧП – сума чистого прибутку;

А – сума нарахованої амортизації;

ДЗ – суми довгострокових зобов'язань;

ПЗ – сума поточних зобов'язань.

Слід розуміти, перша формула п'ятого розділу. Пояснення значення кожного символу та числового коефіцієнта слід давати з нового рядка. Перший рядок пояснення починають з абзацу словом «де» без двокрапки. Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів, що входять до формули чи рівняння, слід наводити безпосередньо під формулою у тій послідовності, в якій вони наведені у формулі чи рівнянні.

4.4 Загальні правила цитування та посилання на використані джерела

Для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору слід наводити *цитати*. Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором. Загальні вимоги до цитування такі:

а) текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;

б) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, в кінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

в) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

г) при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути максимально точним у викладі думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів, і робити відповідні посилання на джерело;

д) цитування не повинно бути ні надмірним, ні недостатнім, бо і те і те знижує рівень наукової праці: надмірне цитування створює враження компілятивності праці, а недостатнє – знижує наукову цінність викладеного матеріалу;

е) якщо треба виявити ставлення студента до окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак запитання;

Посилання в тексті дипломної роботи на джерела роблять згідно з їх переліком у квадратних дужках, наприклад, «... у працях [1]-[7]...».

Допускається наводити посилання у виносках, при цьому його оформлення має відповідати бібліографічному опису за переліком посилань із зазначенням номера.

Приклад:

Цитата в тексті: «...сьогодні важливо те, що макроекономічну стабільність та можливість інтеграції у світову економіку зможуть реалізувати ті країни з перехідною економікою, які матимуть темпи зростання на рівні не меншому як 5-6 % ...» [6].

Посилання на ілюстрації та формули дипломної роботи вказують порядковим номером ілюстрації чи формули – останній беруть у дужки, наприклад, «рис. 1.2», у формулі (2.1)».

На всі таблиці дипломної роботи повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» пишуть скорочено, наприклад: «...у табл. 1.2». У повторних посиланнях вживають скорочено слово «дивись», наприклад: «див. табл. 1.3».

4.5 Оформлення списку використаних джерел

Бібліографічний апарат у дипломній роботі – ключ до використаних автором джерел. Крім того, він певною мірою відбиває наукову етику і рівень підготовки студента до творчої наукової роботи, глибину вивчення проблеми, яка ставиться для розв'язання. Саме з нього можна зробити висновок про ступінь ознайомлення магістранта з наявною літературою з досліджуваної проблеми. Бібліографічний апарат роботи складається з бібліографічного списку (списку використаних джерел) і бібліографічних посилань, які оформлюються відповідно до чинних стандартів.

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарата, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після висновків. Такий список – одна із суттєвих частин дипломної роботи, що віддзеркалює самостійну творчу працю студента і демонструє ступінь фундаментальності проведеного дослідження.

Бібліографічний опис складають безпосередньо за друкованим текстом дипломної роботи.

Джерела можна розміщувати одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті (найбільш зручний для користування і рекомендований при написанні наукових робіт), в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку.

Відомості про джерела, включені до списку, треба давати відповідно до вимог державного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць.

Бібліографічний опис складають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи. Зокрема, потрібну інформацію можна одержати з стандарту: При оформленні бібліографічних посилань слід дотримуватись «ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання». Цей стандарт дає рекомендації, які враховані в наведених нижче прикладах описів архівних документів. (див. Додаток Ж).

4.6 Правила оформлення додатків

Додатки оформляють як продовження дипломної роботи на наступних її сторінках. Кожен додаток починають з нової сторінки. Їм дають заголовки, надруковані угорі малими літерами з першої великої симетрично стосовно тексту сторінки. У правому верхньому кутку над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «ДОДАТОК ____» і велика літера, що позначає додаток.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, ДОДАТОК А, ДОДАТОК Б і т.д. Єдиний додаток позначається як ДОДАТОК А.

Текст кожного додатка за потреби може бути поділений на розділи й підрозділи, пронумеровані у межах кожного додатка: перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, наприклад, А.2 – другий розділ додатка А; В.3.1 – підрозділ 3.1 додатка В.

Ілюстрації, таблиці і формули, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: рисунок Д. 1.2 – другий рисунок першого розділу додатку Д); формула (А.1) – перша формула додатку А.

5. Загальні вимоги до автореферату

Для студентів, які претендують на здобуття освітнього ступеня «магістр», обов'язковим є написання автореферату, який містить загальну інформацію про дипломну роботу і складається з декількох частин.

Структурно автореферат складається із загальної характеристики роботи, основного змісту, висновків, списку опублікованих автором праць за темою дипломної роботи та анотацій українською та англійською мовами.

1. Загальна характеристика роботи

Загальна характеристика роботи, що подається в авторефераті, має відповідати наведеним у вступі до дипломної роботи кваліфікаційним ознакам. Недоцільно використовувати рубрики, не рекомендовані у вимогах до змісту цих ознак. Заголовки рубрик не треба виділяти в освітнього окремі рядки, достатньо вирізнити їх жирним шрифтом або курсивом і розмістити в підбір із текстом.

Обґрунтування актуальності обраної теми – початковий етап будь-якого дослідження. Висвітлення актуальності повинно бути стислим. Починати її опис здалеку не має необхідності. Достатньо у межах однієї машинописної сторінки показати сутність проблемної ситуації, з чого і буде видна актуальність теми. Правильна постановка і зрозуміле формулювання тих чи інших проблем ведення бухгалтерського обліку, на будь-якому підприємстві, мають важливе значення.

Вони практично визначають стратегію дослідження взагалі і напрямок наукового пошуку Зокрема. Прийнято вважати, що сформулювати наукову проблему – означає показати вміння відокремити головне від другорядного, з'ясувати те, що вже відомо і що поки що невідомо науці про предмет дослідження.

Після доведення актуальності обраної теми логічно перейти до формулювання мети дослідження, що пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також з його кінцевим результатом і шляхом його досягнення, і вказати на конкретні завдання, що мають бути вирішені відповідно до цієї мети. Це звичайно робиться у формі перерахування («вивчити...», «описати...», «установити...», «з'ясувати...», «вивести формулу...» і т.п.).

Формулювання цих завдань необхідно робити як можна більш ретельно, оскільки опис їхнього рішення повинний скласти зміст глав дипломної роботи магістра. Це важливо також і тому, що заголовки таких глав народжуються саме з формулювань завдань дослідження.

Далі формулюють об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є вся сукупність відношень різних аспектів теорії й практики науки, яка слугує джерелом необхідної, для дослідника, інформації. Предмет дослідження можуть бути тільки ті суттєві зв'язки та відношення, які підлягають безпосередньому вивченню в роботі, є головними, визначальними для конкретного дослідження.

Наступним у авторефераті подають перелік використаних у дипломній роботі методів дослідження. У авторефераті дипломної роботи повинно бути зазначено практичне значення отриманих результатів, а саме зазначають, де і як можуть бути використані одержані результати

Апробація результатів роботи та публікації містить список наукових праць магістранта. Крім того, вказують структуру дипломної роботи, наявність вступу, певної кількості розділів, додатків, повний обсяг дипломної роботи в сторінках, а також обсяг, що займають ілюстрації, таблиці, додатки (із зазначенням їх кількості), список використаних літературних джерел (із зазначенням кількості найменувань).

2. Основний зміст роботи

В основному змісті стисло викладається сутність дипломної роботи за розділами, він має дати повне і переконливе уявлення про виконану роботу.

Якщо вступна частина автореферату дає змогу скласти лише загальне враження про дипломну роботу, то основна, яка і є власне реферативною, дає більш повне уявлення про її зміст і побудову. У цій частині автореферату важливо показати, як було отримано результати, продемонструвати хід дослідження, викласти сутність використаних методів, навести дані щодо їх точності та трудомісткості, описати умови та основні етапи експериментів. Нюанси висвітлення змісту дипломної роботи можуть розрізнятися залежно від наукової галузі, теми та інших чинників. Проте у всіх випадках до автореферату доцільно вводити, насамперед, висновки та кінцеві результати.

3. Висновки

Висновки складає стисла інформація про підсумки виконаної роботи, яка повинна відповідати загальним висновкам дипломної роботи. Вони починаються з формулювання наукового завдання або проблеми, за вирішення якої магістрант претендує на присудження освітнього ступеня.

4. Список опублікованих автором праць за темою роботи

Список опублікованих праць за темою дисертації подається відповідно до вимог державного стандарту з обов'язковим наведенням прізвищ усіх співавторів.

5. Анотації

На останніх сторінках автореферату розміщують анотації українською та англійською мовами. Анотація англійською мовою повинна бути розгорнутою інформацією, обсягом 2 сторінки машинописного тексту (до п'яти тисяч друкованих знаків), про зміст і результати дипломної роботи, а дві інші – обсягом до 0,5 сторінки машинописного тексту (до 1200 друкованих знаків) – ідентичного змісту інформація про основні ідеї та висновки дипломної роботи. Анотації складаються за формою, яка має такий зміст: прізвище та ініціали здобувача; назва дипломної роботи; вид дипломної роботи (рукопис, монографія); науковий ступінь; спеціальність (шифр і назва); установа, де відбудеться захист; місто, рік; основні ідеї, результати та висновки дипломної роботи. Викладення матеріалу в анотації повинно бути стислим і точним. Належить використовувати синтаксичні конструкції, притаманні мові ділових документів, уникати складних граматичних зворотів. Необхідно використовувати стандартизовану термінологію, уникати маловідомих термінів і символів.

Після кожної анотації наводять ключові слова відповідною мовою. Ключовим словом називається слово або стійке словосполучення із тексту анотації, яке, з точки зору інформаційного пошуку, несе смислове навантаження. Сукупність ключових слів повинна відображати поза контекстом основний зміст наукової праці. Загальна кількість ключових слів має бути не менше трьох і не більше десяти.

Ключові слова подають у називному відмінку, друкують у рядок, через кому.

Написання автореферату – заключний етап виконання дипломної роботи перед поданням її до захисту. Призначення автореферату – широке ознайомлення наукових працівників з методикою дослідження, фактичними результатами й основними висновками дипломної роботи. Автореферат друкують державною мовою. Автореферат має досить ґрунтовно розкривати зміст дипломної роботи, в ньому не повинно бути надмірних подробиць, а також інформації, якої нема у дипломній роботі.

Сформульоване наукове завдання або проблема дуже тісно пов'язується з назвою дипломної роботи, метою роботи та основними науковими положеннями, що захищаються у дипломній роботі. Це ніби наукова «формула», згусток отриманої наукової новизни. Зазвичай, формулювання починається: «У дипломній роботі наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової задачі (або наукової проблеми), що виявляється у...».

Далі треба вказати, якою саме є наукове завдання або проблема, як вона вирішена і для чого, в кінцевому розумінні (прикладному плані), вона призначена.

Після формулювання вирішеної наукового завдання чи проблеми у висновках викладають головні наукові та практичні результати роботи. Вони тісно пов'язані з науковими і прикладними положеннями, викладеними у загальній характеристиці роботи.

Кожен науковий і прикладний висновок роботи треба формулювати чітко, конкретно (однозначно). Формулювання відображає суть і новизну зробленого. Але

тут не можна доходити до рівня анотації. Наукові висновки подають звичайно ширше, ніж формулювання наукових положень, які захищають.

Прикладні (практичні) висновки повинні містити принцип або основу використання того чи того результату.

Зміст автореферату полягає у точній відповідності змісту дипломної роботи, а його зміст – дає повне уявлення про її наукову цінність і практичну значущість.

Список опублікованих праць магістранта за темою дипломної роботи подають відповідно до вимог міждержавного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць і прізвищ співавторів. Опубліковані праці, які розкривають основні положення дипломної роботи, включають до списку в такому порядку: монографії, брошури, статті у наукових фахових виданнях, авторські свідоцтва, патенти, препринти, статті, депоновані і анотовані у наукових журналах, тези доповідей тощо.

За обсягом автореферат повинен бути 8-9 сторінок. Поля з усіх сторін (верхнє, нижнє, праве, лїве) – 20 мм.

На лицьовій стороні обкладинки автореферату подаються; назва організації, якої прийняла роботу до захисту; індекс УДК; прізвище, ім'я, по батькові здобувача; назва дипломної роботи; шифр і найменування спеціальності за переліком спеціальностей наукових працівників; підзаголовок «Автореферат дипломної роботи на здобуття освітнього ступеня «магістр»; місто, рік.

На зворотному боці обкладинки автореферату вказується організація, в якій виконане дослідження; науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали наукового керівника і (або) консультанта, його місце роботи та посада; науковий ступінь, вчене звання, місце роботи, посаду.

Номери сторінок проставляються праворуч у верхньому куті сторінки. Нумерація починається з цифри 1 на першій сторінці, де міститься загальна характеристика роботи.

Структурні частини автореферату не нумерують, їх назви друкують великими літерами симетрично тексту.

Автореферат дипломної роботи виготовляють друкарським способом і видають у вигляді брошури тиражем 3 примірники. Електронний варіант автореферату розміщується у інституційному репозитарії Elartu ТНТУ ім. Івана Пулюя.

Формат видання 145x215 мм (формат паперу і частка аркуша 60x90/16) з друкуванням тексту на обох боках аркуша.

6. Підготовка відгуку та рецензії

На виконану дипломну роботу науковий керівник пише відгук, у якому характеризуються наступні питання:

- загальний обсяг роботи (кількість сторінок, у тому числі таблиць та рисунків);
- актуальність теми;
- теоретичний рівень роботи;
- оцінка використаних методичних підходів при проведенні досліджень у дипломній роботі;

- ступінь самостійності виконання роботи;
- практична цінність рекомендацій і ступінь їх обґрунтування;
- недоліки роботи;
- диференційована оцінка роботи.

У кінці роботи науковий керівник обов'язково вказує, чи заслуговує автор роботи присвоєння йому кваліфікації магістра.

Дипломна робота за освітнім ступенем «магістр» підлягає обов'язковому зовнішньому рецензуванню. Кафедра обирає рецензентами висококваліфікованих спеціалістів, які займають посади начальників фінансових відділів, начальників відділів економічного прогнозування, фінансового менеджменту, головних бухгалтерів тощо.

Рецензент характеризує:

- відповідність змісту дипломної роботи обраній темі та її актуальність;
- ступінь оригінальності і повноти дослідження;
- переваги та недоліки роботи;
- практичне значення пропозицій.

У кінці рецензії подається загальна оцінка роботи. Рецензент вказує свою посаду, прізвище, ім'я та по батькові, ставить дату, підпис, які затверджуються печаткою установи, де проходить рецензування.

Відгук наукового керівника і рецензія у дипломну роботу не підшивається, а знаходиться у конверті разом із одним примірником автореферату, який закріплюється на внутрішню сторону палітурки дипломної роботи.

Без відгуку керівника й зовнішньої рецензії дипломна робота до захисту не допускається.

7. Підготовка до захисту та організація захисту дипломної роботи

У визначений календарним планом термін часу виконана дипломна робота разом із зовнішньою рецензією подається студентами на кафедру фінансів, банківської справи та державного управління для реєстрації.

Після ознайомлення із змістом та оформленням дипломної роботи завідувач кафедри приймає рішення про допуск до захисту. До захисту допускаються магістерські роботи, які правильно оформлені, мають позитивний відгук і рецензію.

У десятиденний термін до захисту дипломної робіт перед Екзаменаційною комісією кафедрою проводиться попередній захист, на якому заслуховують доповідачів. Попередній захист проводиться для роз'яснення студентам правил підготовки доповіді, ілюстративного матеріалу для комісії, порядку проведення засідання й інших організаційних питань.

На захист студент готує доповідь та ілюстративний матеріал. Основні положення повинні бути висвітлені в ілюстративному матеріалі за допомогою програми Power Point (не менше 10 слайдів) з обов'язковим представленням цього ж матеріалу на аркушах формату А-4 для кожного члена екзаменаційної комісії.

Студент готує доповідь на 8-10 хвилин. Вона має бути конкретно і змістовною. Немає потреби переказувати зміст усіх розділів роботи, слід коротко охарактеризувати об'єкт дослідження, визначити мету та задачі роботи, зробити

висновки і пропозиції, акцентувати увагу на їх обґрунтуванні. Доповідь повинна бути узгоджена з ілюстративним матеріалом.

Захист дипломної роботи проводиться на відкритому засіданні Екзаменаційної комісії (ЕК). Відповідальний секретар комісії передає магістерську роботу і підготовлений ілюстративний матеріал голові комісії, після чого надається слово для доповіді студенту. Після доповіді студент відповідає на запитання голови та членів ЕК, а також присутніх на захисті.

Після відповідей на питання секретар комісії повідомляє основні положення рецензії на магістерську роботу. Після закінчення захисту проводиться закрите засідання членів ЕК, де обговорюється результат захисту кожного студента і визначається загальна оцінка дипломної роботи.

Загальна оцінка дипломної роботи складається з урахуванням повноти й оригінальності відбиття нових досліджень економічної теорії і практики за відповідною проблемою, глибини розкриття теми в цілому та окремих її частин, здатності студента узагальнювати літературний матеріал, якості аналітичних досліджень в обґрунтуванні висновків і пропозицій, ретельності оформлення роботи, чіткості доповіді під час захисту, грамотності та повноти відповідей на запитання членів комісії, присутніх, на зауваження рецензентів. Загальна оцінка дипломних робіт оголошується після закінчення закритого засідання Екзаменаційної комісії.

8. Критерії оцінювання дипломної роботи

Якість виконання та успішність захисту дипломної роботи оцінюють за п'ятибальною системою.

«Відмінно» виставляється за ґрунтовно виконану роботу відповідно до стандартних вимог у випадку, коли студент вільно володіє матеріалом обраної теми, оперує економічними термінами, використовує та дає критичну оцінку широкого кола наукової літератури, здійснює самостійний аналіз опрацьованого матеріалу, використовує сучасні методи наукових досліджень, вміло поєднує теоретичні надбання з практикою, а його робота виконана з дотриманням встановлених вимог.

«Добре» виставляється за належно виконану роботу, сумлінну підготовку до захисту, вмілий виклад і знання матеріалу. Однак на захисті студент допускає певні неточності в трактуванні окремих проблем, відчуває труднощі в їх теоретичному узагальненні чи практичній ув'язці, не використав достатньої кількості літературних джерел.

«Задовільно» виставляється, якщо студент виконав роботу відповідно до вимог, в основному, орієнтується в даній темі, але не може достатньо аргументовано сформулювати висновки, вміло пов'язати теоретичні узагальнення з практикою, відчуває значні труднощі в логічному викладі досліджуваних проблем, не достатньо переконливо і впевнено захищає магістерську роботу.

«Незадовільно» виставляється у випадку, коли робота має суттєві недоліки, виконана з відступом від встановлених вимог, а її автор не орієнтується в питаннях теми, не володіє необхідним понятійним апаратом, не опанував мінімум наукової літератури, не володіє матеріалом обраної у магістерському дослідженні теми.

*Теми дипломних робіт для студентів
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за освітнім
ступенем «магістр»*

1. Аналіз та оцінка фінансових аспектів реформування територіальних громад в Україні (на прикладі ...)
2. Антикризове управління фінансовою рівновагою на підприємстві та запобігання банкрутству (на прикладі ...)
3. Алгоритм визначення альтернатив доцільного та ефективного використання фінансових ресурсів підприємства (на прикладі ...)
4. Вдосконалення механізму фінансового управління діяльності страхових компаній в Україні (на прикладі ...)
5. Використання механізмів управління ризиком та страхування при здійсненні проектного фінансування (на прикладі ...)
6. Внутрішні фінансові джерела санації підприємств та шляхи вдосконалення їх формування (на прикладі ...)
7. Діагностика фінансового стану та розробка алгоритму управління фінансовими ризиками підприємства (на прикладі ...)
8. Економічні механізми забезпечення ефективності діяльності підприємства (на прикладі ...)
9. Економічне оцінювання та вибір технології фінансування інвестиційного проекту організації (на прикладі ...)
10. Економічне обґрунтування ефективності управління системою фінансового контролю на підприємстві (на прикладі ...)
11. Економічне оцінювання основних результатів діяльності та формування фінансової стратегії підприємства (на прикладі ...)
12. Економічне оцінювання та проектний аналіз інвестиційних ресурсів розвитку підприємства (на прикладі ...)
13. Інноваційні підходи до використання електронних платіжних систем та сучасні методи здійснення підприємствами безготівкових розрахунків (на прикладі ...)
14. Методологія прогнозування банкрутства підприємства в умовах фінансово-економічної кризи (на прикладі ...)
15. Механізм реалізації процесу проектного фінансування в контексті розвитку інвестиційної привабливості регіону (або підприємства) (на прикладі ...)
16. Механізм управління дебіторською та кредиторською заборгованостями підприємства (на прикладі ...)
17. Механізм управління фінансовими ресурсами підприємства як передумова стабілізації фінансового стану підприємства (на прикладі ...)
18. Модернізація страхових продуктів на вітчизняному ринку в умовах глобалізації (на прикладі ...)

19. Моделювання розвитку ринку страхових послуг в умовах трансформації фінансового ринку (на прикладі ...)
20. Моделювання системи показників для здійснення фінансового контролінгу на підприємстві (на прикладі ...)
21. Моделювання та економічне оцінювання фінансової діяльності підприємства (на прикладі ...)
22. Моделювання фінансової стійкості суб'єктів господарювання з метою її підвищення (на прикладі ...)
23. Моделювання фінансової стратегії кредитної установи на засадах формування оптимальної структури активів та пасивів банку (на прикладі ...)
24. Напрями інноваційного розвитку підприємства та джерела його фінансування (на прикладі ...)
25. Обґрунтування стратегії подолання фінансових ризиків зниження рівня платоспроможності підприємства (на прикладі ...)
26. Оптимізація використання підприємством прогресивних методів господарського маневрування фінансовими ресурсами в умовах невизначеності зовнішнього економічного середовища
27. Оптимізація використання фінансово-економічного інструментарію підприємства у системі його антикризового інноваційного управління (на прикладі ...)
28. Організація та проектування шляхів реалізації фінансового менеджменту на підприємствах сфери суспільного управління (на прикладі ...)
29. Організація роботи фінансової служби підприємства щодо запобігання інвестиційних ризиків (на прикладі ...)
30. Організація фінансування санації суб'єктів господарювання (на прикладі ...)
31. Особливості реалізації заходів антикризового управління на підприємствах малого та середнього бізнесу (на прикладі ...)
32. Особливості розробки фінансової стратегії підприємства в умовах кризи та невизначеності вітчизняної економіки (на прикладі ...)
33. Особливості первинного розміщення акцій (ІРО) українськими компаніями на вітчизняних та міжнародних фондових ринках (на прикладі ...)
34. Організаційно-економічні чинники забезпечення беззбитковості діяльності підприємства (на прикладі ...)
35. Організаційно-економічні заходи забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання (на прикладі ...)
36. Організація адміністрування обов'язкових платежів за спрощеною системою оподаткування (на прикладі ...)
37. Оптимізація системи бізнес-процесів підприємства на основі використання фінансово-економічного інструментарію (на прикладі ...)
38. Перспективи впровадження програмно-цільового методу управління місцевим бюджетом (на прикладі ...)

39. Побудова механізму управління процесом фінансування активів на підприємстві (на прикладі ...)
40. Проблеми оцінки інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств та шляхи їх вирішення (на прикладі ...)
41. Реалізація процесу проектного фінансування в контексті розвитку інвестиційної привабливості (на прикладі ...)
42. Розробка антикризової стратегії для комунального підприємства (на прикладі ...)
43. Розробка механізму забезпечення фінансової стійкості та накопичення антикризового потенціалу підприємства (на прикладі ...)
44. Розробка системи показників для оцінки ймовірності банкрутства підприємства (на прикладі ...)
45. Розробка і впровадження проекту фінансової санації підприємства (на прикладі ...)
46. Розробка і впровадження політики партнерських відносин територіальної громади і бізнес-спільноти з метою фінансування соціально-економічного розвитку міста або об'єднаної територіальної громади (на прикладі ...)
47. Розробка проектів прямих та портфельних інвестицій підприємства (на прикладі ...)
48. Розробка проекту інвестування в нематеріальні активи підприємства (на прикладі ...)
49. Розробка системи заходів підтримки малого підприємництва в регіоні (на прикладі ...)
50. Стратегічне фінансове планування та прогнозування на підприємстві: сучасні підходи розробки та реалізації (на прикладі ...)
51. Сучасні методи визначення ринкової вартості компанії (на прикладі ...)
52. Тенденції і перспективи фінансування рекреаційно-туристичного комплексу Тернопільської області як стратегічного напрямку розвитку регіону
53. Теоретико-методичні засади удосконалення податкового регулювання підприємницької діяльності (на прикладі ...)
54. Удосконалення механізмів бюджетної підтримки розвитку малого і середнього підприємництва (на прикладі ...)
55. Управління збутовим потенціалом як складовою фінансового розвитку маркетингової функції організації (на прикладі ...)
56. Управління формуванням та шляхи вдосконалення використання оборотних активів підприємства (на прикладі ...)
57. Управління фінансовими ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу та шляхи його покращення (на прикладі ...)
58. Формування системи інформаційного забезпечення фінансового менеджменту компанії (на прикладі ...)

59. Формування системи нормативного забезпечення фінансового менеджменту на підприємстві (на прикладі ...)
60. Фінансове забезпечення збутової діяльності промислового підприємства в системі європейського інтеграційного простору (на прикладі ...)
61. Фінансова політика та фінансовий стан страхових компаній в Україні (на прикладі ...)
62. Фінансова результативність впровадження маркетингових заходів (на прикладі ...)
63. Фінансова діагностика основних результатів діяльності в контексті оптимізації структури активів підприємства (на прикладі ...)
64. Формування ефективної системи оподаткування страхових компаній в Україні (на прикладі ...)
65. Формування оптимальної структури активів та пасивів банку (на прикладі ...)
66. Формування фінансової системи протидії загрозам втрати ліквідності підприємства (на прикладі ...)
67. Фінансово-економічний провайдинг антикризового управління підприємством (на прикладі ...)
68. Фінансовий механізм підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю підприємства (на прикладі ...)
69. Фінансове оздоровлення (санация) підприємства в умовах кризових явищ у національній економіці (на прикладі ...)
70. Фінансове управління грошовими потоками підприємства та шляхи його вдосконалення (на прикладі)

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
(повне найменування вищого навчального закладу)

_____ (назва факультету)

_____ (повна назва кафедри)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА до дипломного проекту (роботи)

_____ (освітнього ступеня)

на тему: _____

Виконав: студент (ка) _____ курсу, групи _____
напряму підготовки (спеціальності)

_____ (шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник _____
(прізвище та ініціали)

Рецензент _____
(прізвище та ініціали)

ДОДАТОК В

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет _____
Кафедра _____
Освітній ступінь _____
Напрямок підготовки _____
(шифр і назва)
Спеціальність _____
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____
« ____ » _____ 201__ р.

ЗАВДАННЯ НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТУ

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)
1. Тема проекту (роботи) _____
_____
_____
_____

Керівник проекту (роботи) _____
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом по університету від « ____ » _____ 201__ року № ____
2. Термін подання студентом проекту (роботи) _____
3. Вихідні дані до проекту (роботи) _____
_____
_____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
_____
_____
_____
_____

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень, слайдів)
_____
_____
_____
_____
_____

АНОТАЦІЯ

Демчук І.В. Розробка і впровадження політики партнерських відносин територіальної громади і бізнес-спільноти з метою фінансування соціально-економічного розвитку міста. – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – ТНТУ ім. І. Пулюя. – Тернопіль, 2017.

Об'єктом дослідження виступає процес ефективності використання основних засобів на ТОВ «ОСП Корпорація Ватра».

Мета дипломної роботи полягає у визначенні оцінки ефективності використання основних засобів на прикладі ТОВ «ОСП Корпорація Ватра».

Методи дослідження. Методологічною та теоретичною базою дослідження є: логіко-діалектичний метод пізнання явищ і процесів у сучасних світових і національних економіках; концептуальні положення сучасної економічної теорії; методи аналізу, синтезу та порівняльного аналізу; метод системного аналізу; табличний та графічний методи, а також фінансовий та економічний аналіз господарської діяльності підприємства.

У даній роботі досліджено теоретико-методичні основи використання основних засобів підприємства. Здійснено аналіз фінансово-господарського стану ТОВ «ОСП Корпорація Ватра». Проведено оцінку ефективності використання основних засобів ТОВ «ОСП Корпорація Ватра». Запропоновано шляхи ефективності використання основних засобів ТОВ «ОСП Корпорація Ватра».

Ключові слова: основні засоби, амортизації, фондівдача, фондомісткість, коефіцієнт зносу, коефіцієнт придатності, фінансово-господарська діяльність, фінансовий стан.

АЛГОРИТМ РОЗРАХУНКУ ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

АНАЛІЗ МАЙНОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

До показників, що характеризують майновий потенціал підприємства відносяться:

1. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів:

$$K_{pvoz} = \frac{\Phi.1p.1010}{\Phi.1p.1300}.$$

Значення цього показника залежить від повноти використання виробничих потужностей підприємства: чим повніше реалізується потужність підприємства, тим нижчим, має бути значення даного коефіцієнта.

2. Коефіцієнт зносу основних засобів:

$$K_{zoz} = \frac{\Phi.1p.1012}{\Phi.1p.1011}.$$

Характеризує ту частку вартості основних засобів, яку списано на витрати виробництва в попередніх періодах. Збільшення коефіцієнта в динаміці є негативною тенденцією. Значення коефіцієнта зносу більше 50 %, вважається не бажаним.

3. Коефіцієнт придатності основних засобів:

$$K_{noz} = \frac{\Phi.1p.1010}{\Phi.1p.1011}.$$

Показує, яка частка основних засобів придатна для експлуатації в процесі здійснення господарської діяльності.

4. Частка основних засобів в активах:

$$ч_{oz} = \frac{\Phi.1p.1010}{\Phi.1p.1300}.$$

Свідчить про частку фінансових ресурсів, що інвестовані в основні засоби. Надання інтерпретації результатам аналізу також залежить від сфери, в якій діє підприємство: для торгового бізнесу важливо формувати запаси товарів для забезпечення безперебійності роботи, відповідно, частка основних засобів у загальній сумі активів є низькою. Динаміка зменшення частки основних засобів протягом певного періоду є позитивною в умовах стабільного або зростаючого обсягу виробництва та свідчить про підлаштування підприємства під зниження місткості ринку, кризові процеси і т. д. У той же час, така динаміка є негативною в умовах зниження обсягу виробництва та свідчить про неконтрольовану втрату

виробничого потенціалу. Збільшення частки основних засобів може розцінюватися як підвищення виробничого потенціалу підприємства.

5. Коефіцієнт оновлення основних засобів:

$$K_{ooz} = \frac{\Phi.1p.101kp.4 - p.101kp.3}{\Phi.1p.101kp.4}.$$

Вказує на рівень фізичного та морального оновлення основних засобів підприємства. Позитивною тенденцією буде збільшення показника.

6. Частка довгострокових фінансових інвестицій в активах:

$$Чд\phi i = \frac{\Phi.1p.1030 + p.1035}{\Phi.1p.1300}.$$

Вказує на важливість вкладення інвестицій у фінансові активи підприємства (акції, облігації ін.). Висновки щодо доцільності вкладення коштів за цим напрямком слід робити на основі ефективності таких інвестицій. Тобто, збільшення частки довгострокових фінансових інвестицій є позитивним явищем, якщо збільшується сума доходів від фінансових інвестицій, а рентабельність таких дій перевищує рентабельність основної діяльності підприємства.

7. Коефіцієнт мобільності активів:

$$K_{ma} = \frac{\Phi.1p.1195}{\Phi.1p.1095}.$$

Вказує на співвідношення оборотних та необоротних активів підприємства. Високе значення мобільності активів характерне для підприємств торгівельної, фінансової сфери, в той час, як у більшості промислових підприємств частка необоротних активів висока.

АНАЛІЗ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

До показників, що характеризують ліквідність та платоспроможність підприємства відносяться:

1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності:

$$K_{al} = \frac{\Phi.1p.1160 + p.1165}{\Phi.1p.1695 + p.1700}.$$

Характеризує, яка частка короткострокових зобов'язань може бути, за необхідності, негайно погашена за рахунок наявних грошових коштів. Рекомендоване значення: 0,2-0,35.

2. Коефіцієнт проміжної ліквідності:

$$K_{нрл} = \frac{\Phi.1p.1160 + p.1165 + p.(1120 + \dots + 1155)}{\Phi.1p.1695 + p.1700}.$$

Засвідчує потенційну здатність підприємства погасити свої поточні зобов'язання при умові отримання від дебіторів всієї суми короткострокової заборгованості. Рекомендоване значення: 0,7-0,8.

3. Коефіцієнт поточної ліквідності:

$$K_{нл} = \frac{\Phi.1p.1195 + p.1200}{\Phi.1p.1695 + p.1700}.$$

Характеризує достатність оборотних активів підприємства для погашення своїх боргів та показує, скільки грошових одиниць оборотних активів припадає на кожну грошову одиницю поточних зобов'язань. Рекомендоване значення: вище 1.

4. Показник покриття:

$$Пп = \frac{\Phi.1p.1195}{\Phi.1p.1695}.$$

Показує обсяг оборотних активів, що припадає на одиницю короткострокових зобов'язань. Рекомендоване значення: вище 1.

5. Показник співвідношення поточної дебіторської та кредиторської заборгованості:

$$K_{дкз} = \frac{\Phi.1p.(1120 + 1125 + 1130 + 1135 + 1140 + 1145 + 1155)}{\Phi.1p.(1605 + 1615 + 1620 + 1630 + 1635 + 1640 + 1645)}.$$

Свідчить про здатність розрахуватися з постачальниками, працівниками та іншими кредиторами за рахунок дебіторів в межах досліджуваного року. У випадку, якщо результат є більшим від одиниці, слід говорити про значне відволікання фінансових ресурсів підприємства дебіторами, що знижує здатність відповідати за своїми короткостроковими зобов'язаннями. У випадку, якщо показник менший одиниці – підприємство здатне фінансувати дебіторську заборгованість та частину інших активів за рахунок кредиторської заборгованості. Рекомендоване значення: 1.

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

До показників, що характеризують фінансову стійкість підприємства відносяться:

1. Коефіцієнт фінансової незалежності (фінансової автономії):

$$K_{фн} = \frac{\Phi.1p.1195}{\Phi.1p.1900}.$$

Характеризує частку власного капіталу у загальній вартості авансованого капіталу (джерел фінансування) підприємства. Зростання результату означає підвищення фінансової стійкості підприємства та є позитивним моментом. Рекомендоване значення: вище 0,5.

2. Коефіцієнт фінансової залежності:

$$K_{фз} = \frac{\Phi.1p.1900}{\Phi.1p.1195}.$$

Є оберненим до коефіцієнта фінансової автономії. Зростання результату в динаміці свідчить про збільшення частки залучених коштів у фінансуванні підприємства. Якщо його значення знижується до 1, то це означає, що власники повністю фінансують своє підприємство. Рекомендоване значення: менше 2.

3. Коефіцієнт фінансового ризику (фінансового левериджу):

$$K_{фр} = \frac{\Phi.1p.(1595+1695+1700)}{\Phi.1p.1495}.$$

Характеризує величину залученого капіталу в розрахунку на 1 грн. власного капіталу. Чим вище його значення, тим вищий ризик вкладання капіталу в підприємство. Рекомендоване значення: менше 1.

4. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу:

$$K_{кпк} = \frac{\Phi.1p.(1595+1695+1700)}{\Phi.1p.1900}.$$

Показує частку залученого майна в активах підприємства та ступінь залежності підприємства від кредиторів. Зростання цього показника за часом, означає посилення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів, що є негативною тенденцією. Рекомендоване значення: менше 1.

5. Коефіцієнт фінансової стабільності:

$$K_{фс} = \frac{\Phi.1p.1495}{\Phi.1p.(1595+1695+1700)}.$$

Характеризує покриття боргів власним капіталом. Рекомендоване значення: вище 1.

6. Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел:

$$K_{фнкд} = \frac{\Phi.1p.1495}{\Phi.1p.(1595+1495)}.$$

Показує відсоток власного капіталу в капіталізованих джерелах.

7. Коефіцієнт довгострокової заборгованості:

$$K_{\partial z} = \frac{\Phi.1p.1595}{\Phi.1p.(1595+1495)}.$$

Характеризує загальну капіталізацію підприємства, оскільки суму довгострокових зобов'язань та власного капіталу називають ще загальною капіталізацією підприємства. Показує відсоток довгострокових зобов'язань у капіталізованих джерелах. Підвищення результату свідчить, з одного боку, про посилення залежності від зовнішніх кредиторів, а з іншого – про ступінь фінансової надійності підприємства та довіри до нього банків та населення.

8. Коефіцієнт маневреності власного капіталу:

$$K_{мвк} = \frac{\Phi.1p.(1495+1595-1095)}{\Phi.1p.1495}.$$

Характеризує ступінь мобільності власного капіталу, тобто показує ту частину власного капіталу, яка знаходиться в обігу та використовується для фінансування поточної діяльності. Для забезпечення гнучкості при використанні власних коштів підприємства, результат коефіцієнта має бути досить високим. Позитивною тенденцією вважається невелике зростання його в динаміці.

9. Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами:

$$K_{звк} = \frac{\Phi.1p.(1495+1595-1095)}{\Phi.1p.1195}.$$

Характеризує здатність підприємства фінансувати оборотні активи за рахунок власних коштів. Нормативним значенням є 0,1 та вище. Рекомендоване значення: вище 0,1. У випадку нижчого значення, необхідно залучати додаткові кошти для покриття розривів у платіжному календарі.

10. Коефіцієнт маневреності робочого капіталу:

$$K_{мрк} = \frac{\Phi.1p.(1101+1102+1103+1104)}{\Phi.1p.(1495+1595-1095)}.$$

Вказує на частину запасів підприємства, що фінансуються за рахунок власних обігових коштів. Здатність покривати обсяг запасів за рахунок власних коштів, свідчить про хороші перспективи розвитку підприємства, низьку потребу в додатковому залученні позикових коштів та потенційно низький обсяг фінансових витрат. Позитивним є зменшення значення показника.

11. Коефіцієнт маневреності власних обігових коштів:

$$K_{мвок} = \frac{\Phi.1p.1165}{\Phi.1p.(1495+1595-1095)}.$$

Указує, яка частина власних обігових коштів перебуває у грошовій формі. Високе значення показника, свідчить про здатність швидко відповідати за своїми короткостроковими зобов'язаннями за рахунок власного капіталу.

12. Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами запасів:

$$K_{звoз} = \frac{\Phi.1p.(1495+1595-1095)}{\Phi.1p.(1101+1102+1103+1104)}.$$

Свідчить про рівень фінансування запасів за рахунок довгострокових джерел фінансових ресурсів. Позитивною динамікою є збільшення показника.

13. Коефіцієнт фінансової стійкості:

$$K_{фст} = \frac{\Phi.1p.1495 + p.1595}{\Phi.1p.1900}.$$

Дозволяє вказати, яка частина активів фінансується за рахунок довгострокових джерел фінансування – власного капіталу та довгострокових позикових фінансових ресурсів. Високе значення показника, свідчить про низький рівень ризику втрати платоспроможності та хороші перспективи функціонування підприємства. Зокрема, банкрутство в поточному році суб'єкту господарювання не загрожує. Рекомендоване значення: 0,7-0,9.

14. Коефіцієнт покриття запасів:

$$K_{пз} = \frac{\Phi.1p.(1495+1595-1095) + p.(1600+1605+1615+1635)}{\Phi.1p.(1101+1102+1103+1104)}.$$

Вказує, на скільки запаси забезпечені нормативними джерелами фінансування запасів. Позитивною динамікою є підвищення значення цього коефіцієнту.

АНАЛІЗ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

До показників, що характеризують ділову активність підприємства відносяться показники ефективності використання ресурсів підприємства (показники ділової активності, які виражаються в оцінці оборотності активів підприємства):

1. Коефіцієнт оборотності активів (трансформації):

$$K_{oa} = \frac{\Phi.2p.2000}{\frac{\Phi.1p.1300p.3 + p.1300p.4}{2}}.$$

Відображає швидкість обороту сукупного капіталу підприємства, тобто показує, скільки разів за аналізований період відбувається повний цикл виробництва й обігу, що приносить відповідний ефект у вигляді прибутку. Зростання оборотності активів оцінюється позитивно, за умови прибуткової діяльності підприємства.

2. Коефіцієнт оборотності оборотних активів:

$$K_{ооа} = \frac{\Phi.2p.2000}{\frac{\Phi.1p.1195_{гр.3} + p.1195_{гр.4}}{2}}.$$

Характеризує суму доходу, яка отримується з кожної гривні оборотних активів, тобто ефективність використання оборотних ресурсів підприємства.

3. Коефіцієнт оборотності запасів:

$$K_{оз} = \frac{\Phi.2.p.2050}{\frac{\Phi.1(p.1100 + p.1110)_{гр.3} + (p.1100 + p.1110)_{гр.4}}{2}}.$$

Дає можливість встановити швидкість обороту запасів для забезпечення виконання завдання з продажу готової продукції. Зростання оборотності запасів свідчить про ефективне та економне їх використання.

4. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості:

$$K_{одз} = \frac{\Phi.2p.2000}{\frac{\Phi.1(p.1120 + p.1155)_{гр.3} + (p.1120 + p.1155)_{гр.4}}{2}}.$$

Показує швидкість обороту дебіторської заборгованості за аналізований період. Зростання цього коефіцієнта, свідчить про поліпшення платіжної дисципліни та (або) скорочення обсягів продажу продукції з відстроченням платежу за строками або за вартістю угод. Проблеми з цим елементом активів можуть свідчити про необхідність запровадження системи контролінгу дебіторської заборгованості.

5. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості:

$$K_{окз} = \frac{\Phi.2p.2050}{\frac{\Phi.2p.(1605 - 1650 + 1690 + 1700)_{гр.3} + p.(1605 - 1650 + 1690 + 1700)_{гр.4}}{2}}.$$

Показує, скільки разів виникає заборгованість та сплачується підприємством за період, що аналізується. Зростання цього коефіцієнта може відображати поліпшення платіжної дисципліни у відношеннях з постачальниками, бюджетом та іншими кредиторами чи (або) скорочення закупівель з відстроченням платежу (комерційного кредиту постачальників).

6. Тривалість оборотності активів, дні:

$$T_{оа} = \frac{360 \text{ днів}}{K_{оа}}.$$

Характеризує кількість днів, яка необхідна для перетворення оборотних активів у грошову форму.

7. Тривалість оборотності оборотних активів, дні:

$$T_{ооа} = \frac{360 \text{днів}}{K_{ооа}} .$$

Характеризує кількість днів, яка необхідна для їх перетворення в грошову форму.

8. Тривалість оборотності запасів, дні:

$$T_{оз} = \frac{360 \text{днів}}{K_{оз}} .$$

Показує, як часто обертаються запаси для забезпечення поточного обсягу реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

9. Тривалість оборотності дебіторської заборгованості, дні:

$$T_{одз} = \frac{360 \text{днів}}{K_{одз}} .$$

Характеризує середній період погашення дебіторської заборгованості, тобто період, протягом якого дебіторська заборгованість перетворюється в грошові кошти; показує, скільки в середньому днів потрібно для отримання оплати за відвантажені товари, виконані роботи, надані послуги. Позитивно оцінюється зниження середньої тривалості обороту дебіторської заборгованості, і навпаки.

10. Тривалість оборотності кредиторської заборгованості, дні:

$$T_{окз} = \frac{360 \text{днів}}{K_{окз}} .$$

Показує розрахункову кількість днів, необхідних, для погашення кредиту, отриманого від постачальників. Якщо, тривалість оборотності кредиторської заборгованості більша тривалості оборотності дебіторської заборгованості, то умови, на яких підприємство отримує поставки значно кращі, ніж умови, які надаються підприємством покупцям, і навпаки.

11. Тривалість виробничого циклу, дні:

$$T_{вц} = T_{оз} .$$

Період, протягом якого сировина та матеріали набувають форми готового товару. Позитивним є скорочення результату показника.

12. Тривалість операційного циклу, дні:

$$T_{оц} = T_{оз} + T_{одз} .$$

Визначає, скільки днів необхідно для виробництва, продажу та оплати продукції підприємства або протягом якого періоду грошові кошти зв'язані у запасах. Кожне підприємство прагне до зменшення значення даного показника.

13. Тривалість фінансового циклу, дні:

$$T_{фц} = T_{оц} - T_{окз}.$$

Якщо значення додатне, то підприємство відчуває потребу в грошових коштах. Від'ємне значення свідчить, що підприємство має у безкоштовному користуванні чужі гроші.

14. Фондовіддача:

$$\Phi_{в} = \frac{\Phi.2р.2000}{\Phi.1р.1010}.$$

Свідчить про ефективність використання основних засобів. Показник вказує на те, скільки послуг або товарів було надано чи виготовлено із залученням кожної гривні основних засобів. Нормативною тенденцією є висхідна динаміка показника.

15. Фондомісткість:

$$\Phi_{м} = \frac{\Phi.1р.1010}{\Phi.2р.2000}.$$

Є оберненим показником до фондівіддачі. Позитивною тенденцією є скорочення значень цього показника.

16. Коефіцієнт оборотності готової продукції:

$$K_{огп} = \frac{\Phi.2р.2000}{\Phi.1р.1103}.$$

Висока оборотність готової продукції вказує на ефективність збутової політики. Якщо, підприємство здатне реалізувати продукцію протягом короткого періоду часу, то це свідчить про ефективну політику взаємодії із покупцями, що призводить до мінімізації витрат на складування виготовлених товарів. Також висока оборотність може бути ознакою значного попиту на продукцію підприємства. Для цілей підвищення оборотності готової продукції можна, наприклад, укладенням та виконанням зовнішньоекономічного договору для продажу додаткових товарів підприємства зарубіжним клієнтам.

17. Коефіцієнт оборотності власного капіталу:

$$K_{овк} = \frac{\Phi.2р.2000}{\Phi.1р.1495}.$$

Вказує на ефективність використання капіталу власників та свідчить про його продуктивність. Значення показника означає суму товарів та послуг (без врахування ПДВ), що було виготовлено та вироблено на заучені кошти акціонерів. Позитивною динамікою є зростання значення коефіцієнту.

До показників, що характеризують ділову активність підприємства відносяться також показники власного капіталу підприємства, які дозволяють систематизувати інформацію про захищеність та ефективність використання власного капіталу на підприємстві:

1. Коефіцієнт захисту власного капіталу:

$$K_{звк} = \frac{\Phi.1p.1410 + p.1415}{\Phi.1p.1495}.$$

Демонструє частину власного капіталу, що виконує захисну функцію на підприємстві. Високе значення свідчить про значний резервний фонд та додатково вкладений капітал, що може бути використаним у випадку виникнення непередбачуваних процесів на підприємстві та погіршенні типу фінансової стійкості.

2. Коефіцієнт ризику власного капіталу:

$$K_{рвк} = \frac{\Phi.1p.(1495 - 1410 - 1415)}{\Phi.1p.(1410 + 1415)}.$$

Є свідченням рівня ризику втрати підприємством суми свого пайового капіталу та накопиченого нерозподіленого прибутку. У випадку відхилення від нормативного значення, знижується довіра до самого підприємства, адже, у випадку виникнення кризових ситуацій існує ризик неповернення коштів кредиторів. У випадку відхилення, доцільно працювати в напрямку збільшення пайового капіталу підприємства. Рекомендоване значення: від 5 і вище.

3. Коефіцієнт захисту пайового капіталу:

$$K_{зск} = \frac{\Phi.1p.1415}{\Phi.1p.1495}.$$

Вказує на захищеність пайового капіталу у випадку виникнення складних непередбачуваних ситуацій на підприємстві. Якщо значення показника низьке, наприклад дорівнює нулю, то це пряме порушення законодавства. Відповідно до діючого законодавства, коефіцієнт повинен бути не меншим 0,15. Якщо значення показника є нижчим, то рекомендовано протягом наступних років, відповідно до законодавства, кожен рік збільшувати резервний фонд на 5 %.

4. Коефіцієнт розвитку підприємства за рахунок самофінансування:

$$K_{рп} = \frac{\Phi.1p.(1415 + 1420)_{гп.4} - p.(1415 + 1420)_{гп.3}}{\Phi.2p.2350}.$$

Здатність підприємства розвиватися за рахунок проведення ефективної діяльності, що приносить значний прибуток. Низьке значення показника свідчить, що більшість прибутку підприємства було виведено з обороту, зокрема, для виплати дивідендів акціонерам.

5. Рентабельність власного капіталу, %:

$$P_{вк} = \frac{\Phi.2p.2350}{\frac{\Phi.2.p.2355}{\Phi 1.p.1495}} \times 100\% .$$

Дозволяє визначити ефективність власного капіталу підприємства, тобто коштів, що належать акціонерам. Зазвичай, високе значення показника є позитивним показником. У свою чергу, низьке значення, свідчить про неефективний рух капіталу на підприємстві, що призводить до зменшення його вартості. Позитивною тенденцією протягом декількох років є висхідна динаміка.

6. Оборотність власного капіталу:

$$O_{вк} = \frac{\Phi.2p.2000}{\Phi.1p.1495} .$$

Вказує скільки товарів та послуг підприємство змогло виробити на надати клієнтам у поточному році на кожну гривню вкладеного власного капіталу. Постійне підвищення інтенсивності використання власного капіталу є позитивною тенденцією.

7. Приріст власного капіталу, тис. грн.:

$$P_{вк} = \Phi.1p.1495_{гр.4} - p.1495_{гр.3} .$$

Збільшення суми власного капіталу є одним з ключових цільових показників роботи будь-якого комерційного підприємства. Тому, значний приріст власного капіталу може свідчити про ефективні дії менеджменту, продуману фінансову, комерційну, конкурентну, виробничу політику тощо.

8. Вартість власного капіталу (згідно прибуткового підходу):

$$V_{вк} = P_{вк} .$$

Прибутковий підхід оцінки вартості капіталу передбачає, що плата за його використання є сума прибутку, яке отримало підприємство. Адже, фактично вартість капіталу, що належить акціонерам, зростає на цю суму. Якщо вартість власного капіталу є високою, то підприємству доцільно залучати альтернативні джерела коштів – позикові.

АНАЛІЗ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

До показників, що характеризують прибутковість підприємства відносяться:

1. Рентабельність активів (майна, сукупного капіталу), %:

$$P_a = \frac{\Phi.2p.2350}{\Phi.1p.1300} .$$

Характеризує, наскільки ефективно підприємство використовує свої активи для отримання прибутку, тобто показує, який прибуток приносить кожна гривня, вкладена в активи підприємства. Позитивною динамікою є зростання значення показника.

2. Рентабельність власного капіталу, %:

$$P_{вк} = \frac{\Phi.2p.2350}{\Phi.1p.1495}.$$

Чиста рентабельність власного капіталу є головним інвестиційним показником, що характеризує норму прибутку на власний капітал. Такий показник найкраще визначає результативність діяльності підприємства, показуючи, скільки прибутку приносить кожна гривня власного капіталу. Рекомендоване значення: 0,13-0,24.

3. Рентабельність продукції, %:

$$P_{пр} = \frac{\Phi.2p.2090}{\Phi.2p.2050}.$$

Показує, скільки отримано прибутку з кожної гривні, витраченої на виробництво. Позитивною динамікою є зростання значення показника.

4. Валова рентабельність продажу, %:

$$BP_n = \frac{\Phi.2p.2090}{\Phi.2p.2000}.$$

Цей показник визначає рівень, на який підприємство може збільшити операційний прибуток, шляхом зниження адміністративних витрат та витрат на збут. Позитивною динамікою є зростання значення показника.

5. Операційна рентабельність продажу, %:

$$OP_n = \frac{\Phi.2p.2190}{\Phi.2p.2000}.$$

Показує рентабельність підприємства після вирахування витрат на виробництво та збут продукції. Позитивною динамікою є зростання значення показника.

6. Чиста рентабельність продажу (коефіцієнт рентабельності діяльності), %:

$$CP_n = \frac{\Phi.2p.2350}{\Phi.2p.2000}.$$

Показує, скільки чистого прибутку надходить підприємству в кожній гривні від продажу продукції, товарів, робіт, послуг. Даний коефіцієнт характеризує вплив структури капіталу та фінансування підприємства на його рентабельність. Позитивною динамікою є зростання значення показника.

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Кафедра _____

В І Д Г У К

на дипломну роботу за освітнім ступенем «магістр»

Студента _____

На тему: _____

_____

_____

Спеціальність і група _____

Обсяг дипломної роботи: графічного (ілюстративного) матеріалу – ____ аркушів формату А1 (слайдів); кількість сторінок пояснювальної записки – ____ аркушів формату А4; кількість сторінок додатків – ____ аркушів формату А4.

Висновок про відповідність дипломної роботи завданню _____

_____

Актуальність теми _____

_____

Наукова новизна, теоретичне та практичне значення роботи _____

_____

_____

_____

_____

Зауваження, побажання _____

_____

_____

Позитивні сторони роботи _____

_____

_____

Оцінка графічної частини (ілюстративного матеріалу) та пояснювальної записки: _____

_____

Загальна оцінка дипломної роботи: _____

Відгук склав: _____

(вчений ступінь, посада, прізвище та ініціали керівника)

« ____ » _____ 201__ р.

_____ (підпис керівника)

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

РЕЦЕНЗІЯ
на дипломну роботу за освітнім ступенем «магістр»

Студента _____

На тему: _____

_____
_____
_____

Напрямок підготовки і група _____

Обсяг дипломної роботи: графічного (ілюстративного) матеріалу – ____ аркушів формату А1 (слайдів); кількість сторінок пояснювальної записки – ____ аркушів формату А4; кількість сторінок додатків – ____ аркушів формату А4.

Короткий зміст дипломної роботи та отриманих результатів _____

_____
_____
_____

Висновок про відповідність дипломної роботи завданню _____

_____

Актуальність теми _____

_____

Наукова новизна, теоретичне та практичне значення роботи _____

_____
_____
_____
_____
_____

Короткий критичний огляд змісту кожного розділу роботи з виділенням найбільш важливих і значущих моментів, ступінь використання дипломником прогресивних методів досліджень, повнота викладення матеріалу, оцінка отриманих результатів: _____

_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____
_____

Позитивні сторони роботи: _____

_____

Зауваження, побажання: _____

Можливість впровадження отриманих результатів _____

Оцінка графічної частини (ілюстративного матеріалу) та пояснювальної записки: _____

Загальна оцінка дипломної роботи: _____

Рецензію склав: _____

_____ (вчений ступінь, посада, місце роботи, прізвище, ім'я та по-батькові)

« ____ » _____ 201__ р. _____
(підпис рецензента)

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ**

ДЕМЧУК ІВАННА ВСЕВОЛОДІВНА

**РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ ПАРТНЕРСЬКИХ
ВІДНОСИН ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ І БІЗНЕС-СПІЛЬНОТИ З
МЕТОЮ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
МІСТА**

Спеціальність 072 – Фінанси, банківська справа та страхування

АВТОРЕФЕРАТ

на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Тернопіль – 2017 р.

Дипломною роботою за освітнім ступенем «магістр» є рукопис

Робота виконана на кафедрі економіки та фінансів Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Винник Тетяна Михайлівна,
доцент кафедри економіки та фінансів,
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя

Рецензент: кандидат економічних наук, доцент
Рожко Наталія Ярославівна,
доцент кафедри промислового маркетингу,
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя

Захист відбудеться __ лютого 201_р. о ____ годині на засіданні
екзаменаційної комісії №__ у Тернопільському національному технічному
університеті імені Івана Пулюя за адресою: 46001, м. Тернопіль, вул. Білогірська,
50, навчальний корпус № 10, ауд. ____

Приклад оформлення списку використаних джерел

Книга одного автора

1. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування: Навчальний посібник / Г. О. Крамаренко; Дніпропетровський ун-т економіки та права. – К.: ЦНЛ, 2003. – 224 с.

Книга авторського колективу у складі від двох до чотирьох осіб

1. Лютий І. О. Податкова система : навчальний посібник / І. О. Лютий, Л. М. Демиденко, М. В. Романюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 456 с.

2. Крупка Я. Д., Облік в будівництві: підручник / З. В.Задрожний, Р. О. Мельник. — Тернопіль: Економічна думка, 2006. — 608 с.

Книга п'яти і більше авторів

1. Історія економічних учень : підручник : у 2 ч. / [В. Д. Базилевич, Н. І. Гражевська, Т. В. Гайдай та ін.] ; за ред. В. Д. Базилевича. – [2-ге вид., випр.]. – К. : Знання, 2005. – Ч. 2. – 567 с.

2. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання: Монографія / А. О. Єпіфанов, Н. А. Дехтяр, Т. М. Мельник [та ін.]; ред. А. О. Єпіфанов. – Суми: УАБС НБУ, 2007. – 286 с.

Книга, видана без автора

1. Фінансовий менеджмент: Підручник / Міністерство освіти і науки України, КНЕУ; ред. А. М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2005. – 535 с.

Словники, довідники

1. Україна у цифрах у 2015 році: Статистичний збірник / Держ. комітет статистики України; ред. І.М. Жук. – К.: Державна служба статистики України, 2016. – 239 с.

2. Новий великий німецько-український економічний словник / М. В. Сивак ; Національний банк України. – К. : УБС НБУ, 2008. – 1515 с.

Багатотомні видання

1. Економічна енциклопедія: в 3 т. / заг. ред. С. В. Мочерний. – К.: Академія, 2001. – Т. 2. – 848 с.

Законодавчі та нормативні документи

Про добровільне об'єднання територіальних громад / Закон України від 05.02.2015, № 157-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2015. – № 13. – С. 91.

Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015, № 157-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс] : Указ Президента України № 5/2015 від 12.01.2015 р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

2. Про затвердження методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства: наказ Міністерства економіки України від 19.01.2006 р. № 14 [Електронний ресурс] // Правові

системи НАУ. – Режим доступу: <http://zakon.nau.-ua/doc/?code=v0014665-06> – 29.09.2010.

Дисертації, автореферати

1. Пластун О. Л. Розвиток системи фінансової безпеки суб'єктів підприємництва сфери матеріального виробництва : дис. канд. екон. наук: спец. 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит / О. Л. Пластун; Держ. вищий навчальний заклад «УАБС НБУ». – Суми, 2007. – 250 с.

2. Нгуен Ші Данг. Моделювання і прогнозування макроекономічних показників в системі підтримки прийняття рішень управління державними фінансами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.13.06 «Автоматиз. системи упр. та прогрес. інформ. Технології» / Нгуен Ші Данг. — К., 2007. — 20 с.

Стаття з газети чи журналу

1. Язлюк Б. О. Фундаментальні та прикладні економічні механізми підприємств при реалізації соціальних інвестицій як основа інноваційного розвитку держави [Текст] / Б. О. Язлюк // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. – Том 18. – № 2. – С. 280-285

2. Кужель В. В. Очікуваний результат соціальної відповідальності бізнесу та його вплив на стратегічний розвиток економіки агропродовольчої сфери [Електронний ресурс] / В. В. Кужель // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2014. – № 3. – С. 162-166 – Режим доступу : <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n3.html>

Складова частина збірника

1. Школьник І. О. Роль банків у процесі формування національної моделі фінансового ринку / І. О. Школьник // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. тез доповідей X Всеукраїнської науково-практичної конференції (22-23 листопада 2007 р.): у 2 т.: Т. 1. – С. 106-108.

Електронні ресурси

1. Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/news/announces/decentralizaciya-vladii-reforma-miscevogo-samovryaduvannya/>

2. Яців І. Б. Вплив накладних витрат на формування повної собівартості реалізованої сільськогосподарської продукції [Електронний ресурс] / І. Б. Яців // Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання. – Електронні дані. – [Дубляни: Львівський національний аграрний університет: ТОВ «ДКС Центр», 2016]. – № 7. – Режим доступу: www.economy.nayka.com.ua

Іноземні видання мовою оригіналу

1. Bogason P. Postmodern public administration // The Oxford Handbook of Public Management / ed. E. Ferlie, L. Lynn, C. Pollitt. Oxford : Oxford University Press, 2015. – P. 234-256.